

Handlingsplan för samverkan mellan skolbibliotek och grundskolans/grundsärskolans samt fritidshemmens verksamheter

Motala kommun

Gäller för läsår 2018/2019 samt 2019/2020

Beslutsinstans: Bildningsnämnden
Datum: 2019-02-13
Reviderande instans:
Datum:
Gäller från: 2019-02-13

Diarienummer: 19/BN 0010
Paragraf:
Diarienummer:
Paragraf:

Handlingsplan för samverkan mellan skolbibliotek och grundskolans/grundsärskolans samt fritidshemmens verksamheter

Inledning

Skolbibliotek i sin bästa form enar två professioner med samma målgrupp och målsättning, bibliotekskompetens och pedagogisk kompetens som tillsammans jobbar för elevernas måluppfyllelse.¹

Syfte

Syftet med denna handlingsplan är att ange riktlinjer för skolbiblioteksverksamheten i Motala kommun och på så sätt vara ett stöd för skolbibliotekarier, rektorer, lärare och annan pedagogisk personal i grundskola/grundsärskola och fritidshem.

Erfarenheten visar att elevernas förmåga att läsa, skriva, lösa problem och nyttja informationsteknik förbättras när skolbibliotekarier och lärare samarbetar.

Vision för skolbiblioteken i grundskola/grundsärskola och fritidshem i Motala kommun

Skolbiblioteken ska vara en miljö för lärande och ett pedagogiskt verktyg. Skolbiblioteken ska stödja och främja de utbildningsmål som anges i skolornas målsättning och styrdokument.

Skolbibliotekarien och lärare samverkar för att utveckla elevernas:

- Nyfikenhet och lust till läsning för ett livslångt lärande
- Förmåga att läsa och skriva
- Måluppfyllelse enligt läroplaner
- Digital kompetens/Medie- och informationskunnighet (MIK) och förmåga att vara källkritiska

Föreliggande handlingsplan revideras vartannat år av en arbetsgrupp bestående av såväl rektorer som skolbibliotekarier.

¹ Skolbibliotek – hur ser det ut? En kartläggning inom ramen för den myndighetsöverskridande skolbiblioteksgruppen. Kungliga biblioteket dnr 6.7-2016-499
Handlingsplan för samverkan mellan skolbibliotek och grundskolans/grundsärskolans samt fritidshemmens verksamheter

Rättslig reglering och styrdokument som ligger till grund för handlingsplanen

Skollagen

I 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) slås fast att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Lgr 11/Lgrsär 11

Föreliggande handlingsplan utgår från mål och kursplaner i Lgr 11/Lgrsär 11, vilka är baserade på forskning om läsutveckling, läsförståelse och informationssökning.

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framhålls rektorns ansvar för skolbibliotek. Avsnittet om rektorns ansvar innehåller en uppräknig av ett antal områden där rektor inom givna ramar har ett särskilt ansvar. Ett av ansvarsområdena gäller skolans arbetsmiljö som ska utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar för att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg. Här anges även att skolbibliotekets verksamhet ska användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.²

Skolinspektionens krav på skolbibliotek³

Skolinspektionen ställer följande krav för att eleverna ska anses ha tillgång till skolbibliotek som används i undervisningen:

1. Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas undervisning för att bidra till att nå målen för utbildningen.
2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera läsning.
4. Skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens samt utgör ett stöd i elevens lärande och utveckling.

Lärdomar från Skolinspektionens kvalitetsgranskning

I Skolverkets kvalitetsgranskningsrapport *Skolbiblioteket som pedagogisk resurs* (baserad på en granskning av 20 utvalda skolor i Sverige där Motala ej ingått) anges granskningens viktigaste iakttagelser vara:

- Det är stor variation mellan skolor vad gäller bestånd av böcker och media
- Det varierar mellan skolor vilken utbildning skolbibliotekarien har, hens anställningsgrad och avsatt tid för arbete med skolbiblioteket.
- Skolbiblioteken är i låg utsträckning en integrerad del av skolornas pedagogiska arbete. Skolbibliotekets verksamhet blir något som ligger utanför ordinarie verksamhet.

² Lgr 11, avsnitt 2.8

³ Skolinspektionen. Promemoria Skolbibliotek. 2018-09-11

- Skolbiblioteken används främst inom delar av ämnet svenska. Flera ämnen, till exempel musik och samhällskunskap, skulle kunna stöttas av skolbibliotekets verksamhet. Det varierar således vilka lärare som använder skolbiblioteken.
- Flera skolbibliotek stärker inte elevernas medie- och informationskunnighet (MIK) eller förmåga att vara källkritiska. Det finns en osäkerhet på skolorna hur skolbibliotekets arbete med att stärka elevernas digitala kompetens ska genomföras.
- Rektor tar oftast ansvar för skolbibliotekets fysiska förutsättningar såsom lokaler, mediebestånd samt bemanning
- Vid ett flertal skolor tar rektor inte ansvar för att skolbiblioteket ska vara en integrerad del av skolans hela pedagogiska verksamhet. Till exempel saknas ofta strukturer för att skolbibliotekarie och lärare ska kunna planera för att tillsammans genomföra undervisningen.
- Värdegrundsarbete och jämställdhetsarbete har en nedtonad och ofta oreflekterad roll i skolbibliotekens verksamhet. Skolbiblioteken fångar till exempel inte alltid könsstereotypa läsmönster eller visar på flera möjliga läsupplevelser oavsett könstillhörighet.
- Elever med annat modersmål får ofta inte tillgång till relevant litteratur på sitt modersmål med hjälp av skolbiblioteken.
- Det är vanligt att skolbiblioteket inte är synligt i skolans kvalitetsarbete.
- Utmärkande för de skolbibliotek där verksamheten tydligt stöttar elevernas kunskapsutveckling är att rektor är väl insatt i skolbibliotekens verksamhet och ger förutsättningar för att skolbiblioteken ska kunna fylla en funktion i skolans pedagogiska verksamhet.

Mål/ansvarsområden för skolbibliotekens samverkan med grundskolans verksamheter läsår 2018/2019 samt 2019/2020

Rektor

- Ansvarar för att ge förutsättningar för att skolbibliotekarien och skolans lärare ska ha ett forum att träffas i för att lägga upp det pedagogiska samarbetet på skolan. På varje skolenhet ska det finnas en eller flera lärare som fungerar som kontaktperson för skolbibliotekarien.
- Ansvarar för att skolbibliotekarien inbjuds regelbundet till planeringsdagar, ämneskonferenser och arbetslagsmöten med syfte att integrera skolbiblioteket med den pedagogiska verksamheten.
- Ansvarar för att skolbibliotekarien inbjuds till studiedagar och fortbildningstillfällen tillsammans med skolans lärare i syfte att integrera skolbiblioteket med den pedagogiska verksamheten.
- Ansvarar för att skolbiblioteksrummet är attraktivt utformat för olika åldrar. Biblioteket ska också vara så tillgängligt som möjligt, för såväl boklån som läsning, skolarbete, informationssökning, utställningar och spontana besök.
- Ansvarar för att skolbiblioteket är en integrerad del i skolans ämnen i så lång utsträckning som möjligt.
- Ansvarar för att skolbibliotekets verksamhet inkluderas i skolans systematiska kvalitetsarbete.
- Ansvarar för att skolbibliotekarien inkluderas i skolans värdegrundsarbete.

Skolbibliotekarie

- Ansvarar för att läslust genomsyrar skolbiblioteket.
- Verkar för att främja läsning på fritiden t.ex. genom information på föräldramöten.
- Har kunskap om elevernas modersmål och se till att det finns böcker och/eller annan media tillgängliga för eleverna på detta modersmål.
- Skolbibliotekarien ska bidra till att eleverna lär sig söka och kritiskt granska information från olika sorters källor, såväl tryckta som digitala.
- Eleverna ska känna sig delaktiga i skolbiblioteket och kunna påverka aktiviteter och inköp av böcker i biblioteksråd, elevråd eller i andra forum. Det ska finnas ett biblioteksråd på varje skola.
- Skolbibliotekarien ska i samarbete med lärare hjälpa elever i behov av stöd, genom sin kunskap om litteratur och anpassade medier.

Skolbibliotekschef

- Ansvarar för att kalla till och hålla i möten med strategisk biblioteksgrupp bestående av rektorer och skolbibliotekarier.

- Ansvarar för att regelbundet kalla till och hålla i trepartssamtal med rektor samt skolbibliotekarie på varje skolenhet. Avsikten är att följa upp och säkerställa en kontinuerlig och kvalitativ nivå på samverkan samt skolbibliotekets verksamhet.
- Ansvarar tillsammans med samordnare för omvärldsbevakning gällande skolbiblioteksfrågor.
- Ansvarar för att informera och lyfta aktuella skolbiblioteksfrågor i rektorsgruppen grundskola/grundsärskola.
- Ansvarar för skolbibliotekariernas kompetensutveckling samt fördelning av personalresursen till skolenheterna.

Lokal handlingsplan per skolenhet

En lokal handlingsplan ska upprättas inför varje nytt läsår där skolbibliotekarie beskriver konkret vilka aktiviteter som ska genomföras på de olika stadierna. Aktiviteterna kopplas till läroplanernas skrivningar. Handlingsplanen tas fram i samarbete med lärare på skolan. Aktiviteter ska i möjligast mån vara tidsbestämda. Handlingsplanen ska vara ett levande dokument som utvärderas och revideras kontinuerligt i dialog mellan skolbibliotekarie, lärare, rektor samt skolbibliotekschef. Skolbibliotekarie, rektor och skolbibliotekschef har ett gemensamt ansvar för den lokala handlingsplanen.

Förskoleklass - årskurs 3: Förslag på aktiviteter

Utdrag ur Lgr 11

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider och skilda delar av världen. Texter i form av rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Några skönlitterära barnboksförfattare och illustratörer.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbsidor för barn samt via sökmotorer på nätet.
- Källkritik, hur texters avsändare påverkar innehållet.

Aktivitet	Ansvar	Utförande
Regelbundna besök i biblioteket för boklån.	Skolbibliotekarie och lärare	På varje skola upprättas en lokal handlingsplan där man bestämmer när utförandet av de olika aktiviteterna ska ske. Denna handlingsplan upprättas av skolbibliotekarien i samråd med lärare
Bibliotekskunskap	Skolbibliotekarie och lärare	
Bokprat	Skolbibliotekarie och lärare	
Boksamtal	Skolbibliotekarie och lärare	
Högläsning	Skolbibliotekarie och lärare	
Informationssökning/Källkritik/MIK	Skolbibliotekarie och lärare	
Författarbesök	Skolbibliotekarie och lärare	

Bokprat = presentation av böcker för att stimulera läslusten

Boksamtal = en grupp har läst samma text och diskuterar den utifrån olika lässtrategier för ökad läsförståelse

Bibliotekskunskap = att lära sig hitta i biblioteket och låna sina böcker

Årskurs 4-6: Förslag på aktiviteter

Utdrag ur Lgr 11

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Texter i form av skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Några skönlitterära betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på Internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Aktivitet	Ansvar	Utförande
Regelbundna besök i biblioteket för boklån.	Skolbibliotekarie och lärare	På varje skola upprättas en lokal handlingsplan där man bestämmer när utförandet av de olika aktiviteterna ska ske. Denna handlingsplan upprättas av skolbibliotekarien i samråd med lärare
Bibliotekskunskap	Skolbibliotekarie och lärare	
Bokprat	Skolbibliotekarie och lärare	
Boksamtal	Skolbibliotekarie och lärare	
Källkritik, Etik och moral på nätet	Skolbibliotekarie och lärare	
Informationssökning i olika källor/MIK	Skolbibliotekarie och lärare	
Författarbesök	Skolbibliotekarie och lärare	

Bokprat = presentation av böcker för att stimulera läslusten

Boksamtal = en grupp har läst samma text och diskuterar den utifrån olika lässtrategier för ökad läsförståelse

Bibliotekskunskap = att lära sig hitta i biblioteket och låna sina böcker

Årskurs 7-9: Förslag på aktiviteter

Utdrag ur Lgr 11

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, avsändare och sammanhang.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.

Berättande texter och sakprosatexter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Skönlitteratur som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Några skönlitterära genrer och hur de stilistiskt och innehållsligt skiljer sig ifrån varandra.
- Några skönlitterära betydelsefulla ungdoms- och vuxenboksförfattare från Sverige, Norden och övriga världen och deras verk, samt de historiska och kulturella sammanhang som verken har tillkommit i.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på Internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man citerar och gör källhänvisningar, även vid användning av digitala medier.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Aktivitet	Ansvar	Utförande
Boklån – Boktips	Skolbibliotekarie och lärare	På varje skola upprättas en lokal handlingsplan där man bestämmer när utförandet av de olika aktiviteterna ska ske.
Bibliotekskunskap	Skolbibliotekarie och lärare	
Bokprat	Skolbibliotekarie och lärare	
Boksamtal	Skolbibliotekarie och lärare	Denna handlingsplan upprättas av skolbibliotekarien i samråd med lärare
Källkritik, Etik och moral på nätet	Skolbibliotekarie och lärare	
Informationssökning i olika källor/MIK	Skolbibliotekarie och lärare	
Författarbesök	Skolbibliotekarie och lärare	

Bokprat = presentation av böcker för att stimulera läslusten

Boksamtal = en grupp har läst samma text och diskuterar den utifrån olika lässtrategier för ökad läsförståelse

Bibliotekskunskap = att lära sig hitta i biblioteket och låna sina böcker

Grundskolan: Förslag på aktiviteter

Utdrag ur Lgrsär 11

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att avkoda och förstå olika texter. Sökläsning och läsning mellan raderna.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga: bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Texter i digitala miljöer, till exempel texter med länkar och andra interaktiva funktioner.
- Några barn- och ungdomsförfattare

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker och på webbplatser för barn.
- Hur texters avsändare påverkar innehållet, till exempel i tidningsartiklar och i sökträffar via sökmotorer på internet.

Aktivitet	Ansvar	Utförande
Regelbundna besök i biblioteket för boklån.	Skolbibliotekarie och lärare	På varje skola upprättas en lokal handlingsplan där man bestämmer när utförandet av de olika aktiviteterna ska ske. Denna handlingsplan upprättas av skolbibliotekarien i samråd med lärare.
Bibliotekskunskap	Skolbibliotekarie och lärare	
Bokprat	Skolbibliotekarie och lärare	
Boksamtal	Skolbibliotekarie och lärare	
Källkritik, Etik och moral på nätet	Skolbibliotekarie och lärare	
Informationssökning i olika källor/MIK	Skolbibliotekarie och lärare	

Bokprat = presentation av böcker för att stimulera läslusten

Boksamtal = en grupp har läst samma text och diskuterar den utifrån olika lässtrategier för ökad läsförståelse

Bibliotekskunskap = att lära sig hitta i biblioteket och låna sina böcker

Fritidshem: Förslag på aktiviteter

Utdrag ur Lgr 11

Berättande texter och sakprosatexter

- Samtala om olika typer av texter

Informationssökning och källkritik

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom samtal, studiebesök och digitala medier. Hur företeelser och samband kan beskrivas till exempel med ord och bild.

Aktivitet	Ansvar	Utförande
Tips på litteratur för läsfrämjande aktiviteter	Skolbibliotekarie bistår fritidspedagog/personal på fritidshem med tips på böcker lämpliga för högläsning, böcker till temaarbeten, böcker till läsgrupp etc	Inkluderas i skolans lokala handlingsplan
Skapa lässtimulerande miljöer	Skolbibliotekarie bistår fritidspedagog/personal på fritidshem utifrån önskemål/behov	
Lovaktiviteter	Skolbibliotekarie bistår fritidspedagog/personal på fritidshem utifrån önskemål/behov	